

RODINA – DOMÁCA CIRKEV¹ (krátené)

Všetci vieme, aké nové problémy a občas aj zložité situácie vznikajú, keď dvaja ľudia, on a ona, vstúpia do manželstva. Medzi manželské problémy, ktoré často majú ostré hrany patri charakter vzťahov manželov, hlavne čo sa týka ich práv a povinností.

Môžeme povedať, že v minulosti, dokonca nie tak dávnej, sa žena v rodine, v manželstve, nachádzala v postavení otrokyne, v úplnej podriadenosti otcovi, manželovi a nemala žiadne vlastné práva. Povedzme, že existovala takzvaná tradícia monarchizmu v rodine na čele so starším mužom. Aké formy takýto monarchizmus nadobúdal, záviselo od hlavy rodiny.

V posledných dvoch storočiach, zvlášť dnes, sa v súvislosti s rozvojom ideí demokracie, emancipácie žien a rovnoprávnosti manželov stále viac prejavuje druhá krajnosť. Žena sa jednoducho stáva nie rovnocennou, ale často nadobúda dominantné postavenie v rodine.

Čo je správne? Čo je lepšie? Ktorý model je lepší z kresťanského pohľadu? Odpoveď znie: ani jeden, ani druhý, oba sú nie dobré. Pravoslávie ponúka riešenie tejto otázky, ktorá kedysi neexistovala a ani nemohla. Ponúka, takpovediac, tretí variant, ktorý je naozaj netradičný.

Často neprikladáme patričný význam slovám, s ktorými sa stretávame v Evanjeliu a listoch apoštolov. Nachádza sa v nich myšlienka, ktorá absolútne mení pohľad na manželstvo v porovnaní s tým, čo bolo a čo sa stalo. Pokúsim sa to vysvetliť na príklade.

Napríklad, aký vzťah medzi sebou majú rozličné súčiastky a diely automobilu? Je ich veľa, a dá sa z nich zložiť auto, lebo auto nie je nič iné, než súhrn správne spojených častí do jedného celku. Preto je ho možné rozobrať na súčiastky, čokoľvek zmeniť, či vymeniť.

Je človek to isté alebo principiálne niečím iným? Veď tiež má mnoho “dielov“, údov a orgánov prirodzene a harmonicky zladených v tele. Napriek tomu vieme, že telo nie je zložené z ruky, nohy, hlavy, že netvorí zlúčeninu príslušných orgánov a údov, ale je jedným a nedeliteľným organizmom, žijúcim jedným životom.

Kresťanstvo preto tvrdí, že manželstvo jednoducho nie je spojením dvoch “dielov“ muža a ženy, aby vzniklo nové “auto“, ktorému je jedno, čo je v ňom čomu podriadené. Manželstvo je živým telom s takou súčinnosťou údov, v ktorej sa všetko nachádza vo vedomej vzájomnej závislosti a rozumnej vzájomnej podriadenosti. Manželstvo nie je akousi absolútnou monarchiou, v ktorej žena musí byť podriadená mužovi, alebo muž byť otrokom ženy. Taktiež nie je tou rovnoprávnosťou, v ktorej sa nedá určiť, kto má pravdu a kto je vinný, kto koho nakoniec musí počúvať, keď každý trvá na svojom. Čo nasleduje ďalej? Hádky a spory. Kto nad kým tento raz zvíťazí? Toto všetko skôr či neskôr v rodine spôsobí úplnú katastrofu a jej rozpad. A koľko všelijakého nešťastia sa pritom zažije!

Ano, manželia si musia byť rovní. Ale rovnosť a rovnoprávnosť sú úplne odlišné pojmy, zmiešanie ktorých ohrozuje nie len bezproblémový chod rodiny, ale aj hocakej spoločnosti. Napríklad, generál a vojak, ako osoby a občania sú si samozrejme rovní, ale majú a musia mať rozdielne práva. Ak by boli rovnoprávny z armády by sa stalo chaotické zhromaždenie ľudí, ktoré by nebolo schopné uskutočňovať svoju misiu. Aká rovnoprávnosť je možná v rodine, aby pri úplnej rovnosti manželov bola zachovaná jej celistvosť a jednota? Pravoslávie na túto životne dôležitú otázku predkladá nasledujúcu odpoveď.

Vzťahy medzi členmi rodiny a v prvom rade medzi manželmi musia byť budované nie na princípe práva, ale na princípe živého organického tela. Každý člen rodiny nie je samostatným hráškom medzi ostatnými, ale živá bunka jedného organizmu, v ktorom musí byť harmónia, ktorá však nie je možná tam, kde niet poriadok, kde je anarchia a chaos.

Rád by som uviedol ešte jeden príklad, ktorý pomáha poodhaliť kresťanský pohľad na vzájomné vzťahy manželov. Človek má myseľ, má srdce. A tak, ako pod myseľou nechápeme

¹ <http://alexey-osipov.ru/books-and-publications/stati/semya-malaya-tserkov/>

mozog, ale spôsobilosť myslieť, uvažovať a riešiť, tak aj pod srdcom nechápeme orgán, ktorý pumpuje krv, ale samotné centrum ľudskej bytosti, čiže spôsobilosť cítiť, prežívať a oživovať celé telo.

Daný príklad ako celok pekne hovorí o osobitostiach mužskej a ženskej prirodzenosti. Muž v skutočnosti žije viac hlavou. Spravidla je "racio" pre neho v živote prvoradým. Žena žije viac srdcom, citmi. Ale tak, ako sú medzi sebou myseľ a srdce neoddeliteľné späté a pre človeka absolútne nevyhnutné, aj v rodine pre jej plnohodnotnú a zdravú existenciu je absolútne nevyhnutné, aby si muž a žena neodporovali, ale sa navzájom dopĺňali, a v podstate sa stali myseľou a srdcom jediného tela rodiny. Oba "orgány" sú rovnako nevyhnutné pre celý "organizmus" rodiny a musia medzi sebou mať vzťah nie na princípe podriadenosti, ale na princípe vzájomného dopĺňovania sa. V opačnom prípade žiadna normálna rodina nebude.

Teraz vzniká praktická otázka, ako je možné tento príklad preniesť do reálneho života rodiny? Napríklad, manželia riešia problém, kúpiť alebo nekúpiť nejaké veci. Ona: „Ja chcem, aby sme ich mali!“ On: „Ani nápad, zaobídeme sa aj bez nich!“ A začínajú pôsobiť vášne. Čo ďalej? Delenie medzi myseľou a srdcom? Je možné roztrhnúť živé telo na dve časti a hodiť ich na rôzne strany?

Christos hovorí, že muž a žena v manželstve už nie sú dvaja, ale jedno telo². Apoštol Pavol veľmi názorne vysvetľuje, čo znamená tá jednota a celistvosť tela: „*Keby noha povedala: Pretože nie som ruka, nie som z tela!, či zato nepatrí k telu? A keby ucho povedalo: Keďže nie som oko, nie som z tela! či zato nepatrí k telu? Preto oko nemôže povedať ruke: Nepotrebujem ťa!, ani hlava nohám: Nepotrebujem vás! A teda ak trpí jeden úd, spolu s ním trpia všetky údy; ak sa dostáva cti jednému údu, radujú sa s ním všetky údy*“³.

Ale ako sa my správame k svojmu telu? Apoštol Pavol píše: „*Ved' nikdy nikto nemal svoje telo v nenávisti, ale živí ho a opatruje, ako aj Christos Cirkev*“⁴. Svätý Ján Zlatoústý hovorí, že muž a žena sú podobní rukám a očiam. Keď ruky bolia, oči plačú. Keď oči plačú, ruky utierajú slzy.

Tu je vhodné pripomenúť prikázanie, ktoré je ľudstvu dané od stvorenia sveta. Keď sa vec dostáva ku konečnému rozhodnutiu, a neexistuje žiadna vzájomná dohoda, je potrebné aby niekto mal podľa svedomia morálne právo posledného slova. A v skutočnosti to musí byť hlas mysle a nevyhnutnosť dobrovoľného podriadenia sa srdca. Toto prikázanie je odôvodnené samotným životom. My veľmi dobre vieme, keď niečo veľmi chceme, že nám hovoria: „To ti neosoží“. Tie slová považujeme za rozumné a dobrovoľne sa im podriadujeme. Tak aj srdce, ako učí kresťanstvo, musí byť kontrolované myseľou. Je jasné, že v svojej podstate hovoríme o prioritě hlasu muža.

Ale aj myseľ bez srdca je hrozná. Opisuje to známy román anglickej spisovateľky Mary Shelleyovej "Frankenstein". Hlavný hrdina, Frankenstein, je opísaný ako veľmi rozumná bytosť, ktorá nemá srdce, nie anatomický organ tela, ale spôsobilosť milovať, prejavovať milosrdenstvo, súcitiť, veľkodušnosť atď. Preto nie je možné Frankensteina nazvať človekom.

Avšak aj srdce bez kontroly myseľou nevyhnutne mení život na chaos. Stačí si len predstaviť slobodu nekontrolovaných náklonností, túžob, pocitov...

Preto muž, stelesňujúci myseľ môže a musí organizovať život rodiny (taký je ideál, norma, v reálnom živote sa však niektorí muži správajú absolútne nerozumne). Teda jednota muža a ženy musí byť realizovaná podľa príkladu vzájomnej podpory mysle a srdca v ľudskom organizme. Ak je myseľ zdravá, ako barometer presne určuje smer našich túžob: v niektorých prípadoch súhlasí, v niektorých nesúhlasí, aby nezahynulo celé telo. Tak sme usporiadaní.

² Mt 19, 6.

³ 1Kor 12, 15-16,21,26.

⁴ Ef 5, 29.

Kresťanstvo nabáda manželov k podobnému súladu. Muž sa musí k žene správať tak, ako sa správa k svojmu telu. Vlastné telo nikto z normálnych ľudí nebije, nereže, nespôsobuje mu akékoľvek utrpenie. Toto je hlavný princíp života, ktorý v najvyššom stupni zodpovedá tomu, čo sa nazýva láskou. Keď jeme, pijeme, obliekame sa, liečime sa, z akého dôvodu to robíme, samozrejme, z lásky k svojmu telu. Je to prirodzené, tak to treba robiť. A takto prirodzený by mal byť aj vzťah muža k žene a ženy k mužovi.

Áno, tak by to malo byť. Ale pripomeňme si jedno ruské príslovie: „Hladko bolo na rovine, no zabudli sme na rokliny a pohybovať sa v nich“. Aké rokliny, ak by sme mali toto príslovie prirovnať k našej téme? Rokliny sú naše vášne. „Ja nechcem“ a hotovo! A je koniec lásky a rozumu! Práve vášne sú príčinami všetkého toho, čo ničí rodinu.

Aký je dnešný stav manželstiev a rodín všetci dobre vieme. Štatistika je hrozná. Rozvodov je tak veľa, že ohrozujú život národa. Pretože rodina je semiačko, bunka, základ, kvások života spoločnosti. Ak v spoločnosti nebude normálny rodinný život, na čo sa premení?!

Kresťanstvo človeku poukazuje na to, že prvotnou príčinou rozpadu manželstva sú v konečnom dôsledku jeho vášne. V akom zmysle vášne? O akých vášňach hovoríme? Slovo vášeň v cirkevnej slovančine vyslovujeme ako „strast“. Strast' znamená utrpenie, ale je to aj cit. Slovo „strast'“ môžeme použiť aj v kladnom aj zápornom význame. Veď na jednej strane strast'ou (vášňou) môžeme pomenovať vznešenú lásku, ale z druhej strany tým slovom môžeme pomenovať aj tu najperverznejšiu príťažlivosť.

Kresťanstvo človeka vyzýva, aby konečné rozhodnutie vo všetkom prijímal rozumom a nie nevysvetliteľným pocitom alebo príťažlivosťou. Toto však pred človeka stavia náročnú, no ušľachtilú úlohu nevyhnutnosti bojovať so spontánnou, vášnivou, egoistickou stránkou svojej prirodzenosti, fakticky so samým sebou. Pretože naše vášne, naše zmyselné túžby sú akoby našou druhou prirodzenosťou. A tým najťažším je samozrejme premôcť ich.

Nie náhodou básnik napísal:

Boj so sebou samým

Je najťažší boj.

Víťazstvo z víťazstiev

Je víťazstvo nad sebou⁵.

V súvislosti s tým vzniká ešte jedna veľmi dôležitá otázka. Čo má byť pevným základom rodiny? Množstvo ľudí bez rozmyšľania odpovedá, že takým základom má byť láska. To slovo sa nám veľmi páči, neustále ho vyslovujeme: „láska, láska, láska“. Ale čo je to láska, o akej láske hovoríme?

Hovoriť môžeme o niekoľkých druhoch lásky. Vo vzťahu k našej téme sa pozastavíme pri dvoch z nich. Prvá je láskou, o ktorej stále hovoríme, počujeme, na ktorú pozeráme v televízii atď. Je to vzájomná náklonnosť muža a ženy, ktorá je skôr zaľúbenosťou než láskou.

No aj v tejto náklonnosti existuje gradácia od najnižšieho po najvyšší bod. Tá náklonnosť sa môže prejavovať aj v tej najnižšej, nechutnej forme. No môže byť aj ľudsky vznešeným, svetlým, romantickým citom. Ale aj to najsvetlejšie vyjadrenie tej náklonnosti nie je ničím iným, než poľudštením živočíšneho inštinktu. Ten inštinkt, inštinkt pokračovania rodu, je vlastný všetkému živému na zemi. Všade na zemi všetko čo lieta, plazí sa, pláva, behá má tento inštinkt. Patrí medzi nich aj človek. Áno, na nižšej, živočíšnej úrovni svojej prirodzenosti je človek taktiež podriadený tomuto inštinktu. A tento inštinkt v človeku pôsobí nezávisle od jeho mysle. Nie myseľ je prameňom vzájomnej náklonnosti muža a ženy, ale prirodzený inštinkt. Mysleľ tu náklonnosť môže len čiastočne korigovať, alebo úsilím vôle úplne potlačiť, alebo jej dať „zelenú“. No z kresťanského uhla pohľadu v tej náklonnosti žiadnej lásky niet. Vôbec to nie je tá láska, o ktorej kresťanstvo svedčí.

⁵ Verš nemeckého básnika Friedricha von Logau (†1655).

Romantická láska, zaľúbenosť, môže neočakávane vzplanúť a tak isto neočakávane aj zhasnúť. Myslím, že skoro všetci ľudia zažili pocit zaľúbenosti, a mnohí nie jeden raz. Vždy vzplanul a nakoniec aj zhasol. Dnes sa zdá, že je to láska na veky, no zajtra sa navzájom nenávidia. Správne je povedané, že od lásky, od takejto lásky je k nenávisti jeden krok. Je to len živočíšny inštinkt a nič viac. Ak je človek pri zakladaní rodiny poháňaný len týmto inštinktom, a ak nepochopí to, k čomu vo vzťahu k manželstvu vyzýva kresťanstvo, tak vzťahom v jeho rodine pravdepodobne hrozia tie najžalostnejšie následky.

Keď hovoríme “kresťanstvo vyzýva“, netreba si myslieť, že jednoducho hovoríme o nejakom špecifiku kresťanského svetonázoru. Kresťanstvo nevymyslelo nové životné normy, len nám odhalilo to, čo je prvopočiatčným zákonom života človeka. To isté sa odohráva vtedy, keď hovoríme, že niekto odhalil nejaký fyzikálny zákon. Tak napríklad, nie Newton ustanovil gravitačný zákon. Nie, on len odhalil, sformuloval, a ak chcete, tak ho zverejnil, a to je tak všetko. Tak aj kresťanstvo v podstate neponúka nič nové, len nám odhaľuje to, čo je človeku vlastné už od počiatku, na základe jeho prirodzenosti. Christom dané prikázania sú zákony nášho bytia, Ním zverejnené pre nás k tomu, aby sme mohli viesť správny život.

Kresťanstvo učí, že Boh je láska. Svedčí to o tom, že aj človek, stvorený na Boží obraz, by mal nasledovať zákon lásky. No vôbec nie lásky – zaľúbenosti, lásky – vášne, o ktorej sme doteraz hovorili. O akej láske teraz hovoríme? O tej láske, o ktorej sa hovorí v Evanjeliu, a o ktorej podrobne písali svätí otcovia, takpovediac najskúsenejší psychológovia. Nie sú to len rozumní a vzdelaní ľudia v oblasti ľudskej psychológie. Nie, sú to veľmi skúsení ľudia, ktorí prešli cestou poznania samých seba, ktorí v sebe premožli vášne, a očistiac sa v sebe prežili to, čo je Bohu podobná láska.

Čo hovoria svätí otcovia vo vzťahu k nami prejednávanej otázke? Hovoria, že obyčajná ľudská láska, ktorá je tak nádherná v očiach sveta zďaleka nie je láskou. Je len, ako to presne poznamenal známi mysliteľ a duchovný Pavel Florenskij, do revolúcie profesor Moskovskej duchovnej akadémie – prezlečený egoizmus. Čo to znamená? Znamená to všetkým známu realnosť nášho života: Dnes ťa milujem, zajtra ma niečím “podpichneš“, a ja ťa znenávidím. Čiže, milujem ťa dovtedy, pokiaľ mi robíš dobre a vyvolávaš vo mne príjemné pocity. Ale ak povieš niečo, čo je spravodlivé a pravda, ale mne sa to nepáči, tak vtedy sa všetka moja láska vyparí. Hľa, prečo Florenskij hovorí: *prezlečený egoizmus*.

Čo také ten egoizmus je? Egoizmus je takpovediac cit, ktorý si neustále žiada lahodenie môjmu v mojich očiach prekvitajúcemu “ja“. Je to viditeľná aj skrytá potreba slúženia môjmu “ja“. Všetko a všetci musia slúžiť mne. A ak mi niekto nelahodí a neslúži mi, neprináša mi potešenie, ako ho môžem milovať? Samozrejme, že nemôžem.

V súlade s učením svätých otcov, obyčajná ľudská láska, vďaka ktorej sa uskutočňuje aj manželstvo, aj rodina je len slabým tieňom skutočnej lásky. Tej Božej lásky, ktorá môže oživiť celý život človeka. A skutočná láska je možná len na ceste prekonania svojho egoizmu, svojej samolúbosti. To predpokladá zápas s lahodením svojim vášňam: závidi, slávybažnosti, pýche... Kresťanská láska, ak ju človek získal a nestratil, nikdy nezhasne.

Vášeň (strasť), je utrpenie. Aj vášnivá láska v konečnom dôsledku určite spôsobí utrpenie. Prečo? Pretože, ako to hovorili svätí otcovia, hocaká vášeň je nezákonným, neprirodzeným stavom duše človeka. Vášnivý stav je zohavením vlastnej prirodzenosti. A hriech je aktívnym prejavom tej alebo inej vášne. Každým svojim hriechom stále silnejšie zraňujeme svoju dušu, kaličime ju. Mnohé hriechy spôsobujú aj ničenie tela. Ako je usporiadaná naša prirodzenosť? Na Boží obraz. A tá nádherná, celistvá ľudská prirodzenosť, Bohom stvorená, je odrazu nami žalostne a nemilosrdne ničená. Ničená je zakorenými v nás vášňami ľstivosti, zákernosti, klamstva, pretvárek, podvádžania, pokrytectva atď.

Láska, o ktorej hovorí kresťanstvo, nie je na rozdiel od obyčajnej ľudskej lásky chvíľkovým citom a zážitkom, ale nemenným stavom. Kresťanská láska, ak ju človek získal

a nestratil, nezhasne. Ale taký stav dáva iba Boh podľa miery vykorenenia vášni, lebo v jednej duši nemôžu zároveň prebývať svetlo aj tma, čiže Boží dar a vedome porušenie Božieho zákona. Veľký svätec VII. storočia ctihodný Izák Sýrsky hovoril: „*Nie je možné získať skutočnú Božiu lásku bez vykorenenia v sebe vášni*“.

Božia láska sa v človeku môže rozrásť podľa miery očistenia duše, ale môže sa tiež stratiť, v konečnom dôsledku človeka opustiť ako náhle zide z cesty cností a vráti sa na cestu vášni. Toto je jeden z najvážnejších zákonov života človeka. Pred človekom je otvorená perspektíva dosiahnutia najväčšieho blaha, získania skutočnej lásky. Dokonca aj v oblasti obyčajných medziľudských vzťahov ničoho krajšieho a vyššieho než láska niet! Platí to najmä vtedy, keď hovoríme o samotnej hĺbke ľudskej osobnosti: najväčším blahom sa tu stáva získanie Bohu podobnej lásky, ktorá sa spravidla získava postupne, podľa miery úspechov v boji so svojimi vášňami. Porovnať to môžem s liečbou zmrzačeného človeka. Pri úspešnej liečbe jednej rany za druhou sa cíti stále a stále lepšie, ľahšie, stáva sa stále zdravším. Ak je pre človeka telesné uzdravenie takým veľkým blahom, čo máme povedať o uzdravení jeho nesmrteľnej duše.

V súvislosti s všetkým povedaným sa natíska otázka, v čom, z kresťanského pohľadu, spočíva úloha manželstva a rodiny? Svätým Jánom Zlatoústym je rodina nazvaná domácou cirkvou. Je jasné, že pod cirkvou v danom prípade chápeme nie chrám, ale obraz toho, o čom písal apoštol Pavol: „*Cirkev je telo Christovo*“. Cirkev je ucelený a zdravý organizmus žijúci životom Christa. A v čom spočíva úloha Cirkvi v našich pozemských podmienkach? Cirkev, to nie sú kúpele, Cirkev je nemocnica. Čiže úlohou Cirkvi na zemi je liečiť rany spôsobené chorobami vášni a hriechmi, ktorými sme všetci zachvátení. Liečiť!

No mnohí ľudia to nechápu, v Cirkvi hľadajú nie uzdravenie, ktoré je spojené s námahou a ťažkosťami, ale dočasnú útechu od svojich starostí. Nám je však jasné, že človek potrebuje nie dočasnú útechu, ale uzdravenie.

Zdá sa, že pre drvivú väčšinu ľudí je tým najlepším prostriedkom alebo takpovediac, najlepšou nemocnicou pre uzdravenie duše, rodina. V rodine sa spájajú dve “egá”, dve “ja”, a keď podrastú deti, tak už nie dve, ale tri, štyri, päť, a každý so svojimi vášňami, hriechnymi náklonnosťami, egoizmom. V tejto situácii sa človek ocitá pred tvárou tej najväčšej, najťažšej, ale predsa úlohy, ktorej vyriešenie mu môže priniesť skutočné blaho nie len v pozemskom živote, ale aj večnom.

Prvým v nej je vidieť v sebe svoje vášne. Keď človek žije osamote, v pokoji od rodinných problémov a starostí, bez nevyhnutnosti každodenne budovať vzťahy z druhými členmi rodiny, vidieť svoje vášne nie je také jednoduché, sú akoby utajené. Naopak, neustálym stýkaním sa s druhými ľuďmi ľahšie zbadáme, čo v nás žije. Nieкто do mňa drgol – hneď som sa nazlostil. Videl som, že nieкто urobil niečo nie tak, ako by som chcel – odsúdil som ho a bol som podráždený. Videl som, že nieкто má čosi lepšie než mám ja – závidel som.

Aj v rodine prebieha neustále vzájomné stýkanie sa. Vášne sa prejavujú takpovediac každú minútu. Preto sa rodina v skutočnosti môže stať ozajstnou nemocnicou, v ktorej sa ukazujú naše duchovné a duševné choroby. V rodine môžem vidieť, kým v skutočnosti som! Bez rodiny by som svoje vášne pravdepodobne ani nepostrehol, nevenoval by som im pozornosť a cítil by som sa byť úplne dobrým a slušným človekom. Tu sa zrazu ukazuje, že ja vôbec nie som dobrým. Rodina, pri správnom kresťanskom pohľade na seba, človeku nakoniec umožňuje vidieť, že je celý akoby s obnaženými nervami, z ktorejkoľvek strany sa dotkneš – bolí to. Rodina človeku stanovuje presnú diagnózu. A to, či sa bude liečiť alebo nie, sa musí rozhodnúť sám. Pri chorobe nie je nič horšie, ako to, keď nevidím, nepriznám, nechcem pripustiť, že som naozaj vážne chorý. Rodina odhaľuje moje choroby.

Všetci hovoríme: Christos za nás trpel a tým zachránil každého z nás, On je našim Spasiteľom. V skutočnosti ale necítíme, že práve ja, nie ktosi iný, ale ja potrebujem záchranu. Moju susedku treba zachrániť. Taká zmija! A mňa pred čím treba zachrániť? Aj u mňa sa vyskytnú chyby, pravda, ale v podstate som úplne slušný človek.

V rodine, v závislosti na tom, ako človek začína vidieť svoje vášne, sa mu odhaľuje, že potrebuje Spasiteľa, predovšetkým on sám, a nie jeho suseda. Toto je začiatkom druhého dejstva riešenia životne dôležitej úlohy – získavanie skutočnej lásky. Človek vidí, že chladne a padá nie jeden – dva, ale desať – dvadsať – sto a nekonečne veľa raz. Pritom začína chápať, že sám, bez nadprirodzenej pomoci sa nedokáže napraviť. Tak prijíma rozhodnutie, že už viac nevybuchne, že sa zdrží. A potom, sotva ho niečím “pichnú“ od zlosti znovu vybuchne. Čo robiť? Zdá sa, že sa človek snaží napraviť, chce sa napraviť, už chápe, že ak nebude bojovať so svojimi vášňami načo sa zmení ich život. Avšak pri všetkej snahe stať sa hoci len trochu čistejším vidí, že každá snaha sa končí neúspechom.

Vtedy si človek naozaj začína uvedomovať, že potrebuje pomoc. Veriaci človek sa vtedy obracia k Christovi. A podľa miery uvedomenia si svojej nemohúcnosti, podľa miery svojej pokory a modlitby začína postupne vidieť, že On je skutočne môj Spasiteľ. Uvedomiť si to, už nie teoreticky, ale prakticky v svojom živote, začína poznávať Christa, obracia sa k Nemu kvôli pomoci s ešte úprimnejšou modlitbou: „Pane, zmiluj sa. Pane, zachráň ma“. S modlitbou nie za nejaké svoje pozemské veci – zdravie, úspechy atď. Nie. Ale s modlitbou o uzdravenie svojej duše od vášni: Pane, odpusť mi, pomôž mi uzdraviť sa, sám sa nedokážem uzdraviť“.

Skúsenosť nie jedného, nie desiatich, nie stovky, nie tisícky, ale ohromného množstva kresťanov ukázala, že úprimné pokánie, spojené s nútením sa plniť prikázania, je neobyčajne mocným prostriedkom uzdravenia duše. Úprimné pokánie očisťuje vnútorné videnie, človek začína vidieť stále viac a viac svojich hriechov a potom aj samotné vášnivé korene, ktoré sa schovávajú v jeho srdci. Toto videnie privádza k ešte väčšiemu uvedomeniu si, že so svojimi vášňami, ktoré mi jednoducho bránia žiť ako človeku, nedokážem nič urobiť. Tá uvedomelosť sa v jazyku pravoslávnej asketiky nazýva pokorou. Podľa miery pokory Pán človeku pomáha očistiť sa od vášni. Opakujem, potvrdzuje to skúsenosť ohromného množstva kresťanov v celej histórii kresťanstva.

Kresťanstvo je experimentálna veda, je to predovšetkým skúsenosť boja s vášňami a skúsenosť života s Christom a v Christovi. Každý kresťan môže túto skúsenosť získať, ak to bude chcieť. Uvediem jednoduchý príklad. Každý z nás už zažil situáciu, keď veľmi prežíval nejakú nepríjemnosť, nejaké nešťastie. Čo robiť? Zdá sa, že z danej situácie niet východiska. Niet žiadnych vonkajších spôsobov, ako sa toho zbaviť. Človek trpí, prežíva, a nič nemôže urobiť... Kresťanstvo ponúka prostriedok pre úplne zbavenie sa akejkoľvek vášne. Aký je to prostriedok?

Je potrebné si úprimne uvedomiť a z celej duše v modlitbe hovoriť: „Pane, dostávam len to, čo si zaslúžim. To trápenie na mňa padlo nie preto, že mi ho niekto pripravil, a nebola to ani náhoda, spôsobili ho iba moje vášne. Pane, dostávam zaslúžene podľa svojich skutkov, odpusť mi a pomôž mi“. Množstvo kresťanov svedčilo o účinku tohto prostriedku. Kto v skutočnosti úprimne nahliadne do svojej duše a skutočne úprimne povie v modlitbe, že dostáva zaslúžene podľa svojich skutkov, ten skutočne získa útechu a uzdravenie od Boha.

Pritom je veľmi dôležité vedieť, že zvlášť citeľnú pomoc dostáva ten, kto si nielenže uvedomí, že dostáva zaslúžene podľa svojich skutkov, ale sa aj napriek vášnivým prianiam svojej duše, napriek svojmu srdcu núti a hovorí: „Pane, sláva Tebe!“ A koľko krát? Sto, tisíc? Nerátajte ale vyskúšajte. V našich rukách je prostriedok vyslobodiť sa z tej clivoty, z toho zúfalstva, z tej bolesti, ktorá je prítomná v našej duši kvôli našim vášňam. A to vám nehovorím ja. Hovorí to dvetisícročná skúsenosť kresťanských askétov. Avšak úplne uzdravenie sa nedáva hneď odrazu. Vásne sú v nás zakorenené natoľko, že úplne zbavenie sa ich si vyžaduje neprestajne úsilie počas celého života a nie len priložením jedného jediného obkladu.

Keď nám uznávaný lekár predpisuje nejaký liek a sľubuje nám uzdravenie, ten liek okamžite začíname hľadať a užívame ho. Kresťanstvo nám ponúka prostriedok, ktorý bol preverený nespočetne veľa raz v priebehu dvetisíc rokov a nevyžaduje si nič vonkajšie, žiadnu

chémiu, žiadne nemocnice, žiadnych lekárov, žiadne vonkajšie úsilie. Vyžaduje si len jedno, úprimné uvedomenie si, že moje trápenia sú spravodlivé následky mojich vášni. Preto „dostávam zaslúžene podľa svojich skutkov“. Keď pochopíme, že trápenia (ťažkosti, starosti, problémy) sú lieky a nie tresty, budeme Bohu úprimne ďakovať a obracať sa k Nemu s modlitbou o odpustenie svojich hriechov a o pomoc.

Toto je len jeden príklad, ktorý je veľmi dôležitou ilustráciou toho, ako človek v rodine môže začať bojovať so svojimi vášňami, a k akým blahým výsledkom ten boj, pri jeho správnom vedení, ho môže priviesť. Cesta tohto boja, rekapitulujem, spočíva, po prvé, vo videní (spoznaní) svojich hriechov, po druhé, v uvedomení si toho, že sám svoje hriechy a vášne nedokážem premôcť, a po tretie, v obrátení sa k Bohu s úprimnou, z celého srdca modlitbou o pomoc. Na tejto ceste veriaci postupne získava pokoru a na základe jej veľkosti ho Pán uzdravuje od vášni, očisťuje dušu.

Rodina je pre človeka v tomto ohľade veľkým blahom. V podmienkach rodinného života väčšina ľudí omnoho ľahšie dospeje k sebazpoznaniu, ktoré je základom skutočného obrátenia sa k Christovi – Spasiteľovi. Nájdúc v sebazpznaní a modlitebnom obrátení sa k Bohu pokoru, človek zároveň v svojej duši nachádza pokoj, ktorý pochádza od Boha – prameňa skutočného pokoja. Tento pokoj sa nemôže nerozprestierať aj navonok. Vtedy aj v rodine môže vzniknúť trvalý pokoj, ktorého sa rodina bude držať. Lebo tam, kde niet pokoja, sa všetko rozpadne. Len na tejto ceste sa rodina stáva domácou cirkvou. Tou nemocnicou, dávajúcou lieky, ktoré v konečnom dôsledku privádzajú k najvyššiemu pozemskému aj nebeskému blahu v Bohu podobnej láske. Romantická láska prichádza a odchádza, Bohu podobná láska ostáva navždy. Hlavné je, bojovať a snažiť sa v svojom živote nedopustiť nič také, čo by ju znovu odohnalo.

Na záver by som sa chcel trochu pozastaviť ešte pri jednej dôležitej otázke. Dnes sa rozpadá veľké množstvo rodín, a často už niet žiadnych objektívnych možností pre obnovenie vzťahov. Čo robiť? Ako neurobiť chybu?

Ako odpoveď na túto otázku existujú príslušné staroveké cirkevné pravidlá. Tie pravidlá regulujú manželské vzťahy. Predovšetkým hovoria o tom, z akých dôvodov je prípustný rozvod. Aj dokument Ruskej pravoslávnej cirkvi “Základy sociálnej koncepcie Ruskej pravoslávnej cirkvi” poskytuje zoznam prípustných dôvodov k rozvodu. Prečítam niektoré fragmenty.

Citujem: „V roku 1918 snem Ruskej pravoslávnej cirkvi, pri definovaní dôvodov zrušenia manželského zväzku posväteného Cirkvou, za také dôvody okrem cudzoložstva a vstúpenia jednej zo strán do nového manželstva uznal aj nasledujúce: „neprirodzené poruchy“ (bez komentára), „nespôsobilosť k manželskému spoluzitiu, existujúca pred manželstvom alebo objavajúca sa ako následok zámerného seba poškodzovania“, „ochorenie malomocenstvom alebo syfilisom“, „dlhodobá nezvestnosť“, „odsúdenie spojené so stratou vlastníckych práv“, „ohrozovanie života alebo zdravia manželky, či detí“ (samozrejme aj manžela), „prostitúcia alebo kupliarstvo“, „nadobúdanie zisku z obscénneho správania jedného z manželov“, „nevyliciteľnú ťažkú duševnú poruchu“ a „zlomyselné opustenie jedného z manželov druhým“. V „Základoch sociálnej koncepcie“ je tento zoznam doplnený o dôvody: „ochorenie AIDS“, „medicínsky potvrdený chronický alkoholizmus a narkómia“, „podstúpenie potratu ženou bez súhlasu muža“.

Samozrejme, všetky tieto dôvody pre rozvod nemožno považovať za nevyhnutné požiadavky. Sú len prípustné, možné pre zrušenie manželstva, konečné rozhodnutie vždy ostáva na samotnom človeku.